

Brussel, 28 mei 2026
(OR. en)

9075/26

TOUR 25
COMPET 553

RESULTAAT BESPREKINGEN

van: het secretariaat-generaal van de Raad

aan: de delegaties

Betreft: “Bouwen aan duurzaam en concurrerend toerisme voor de toekomst” —
Conclusies van de Raad (aangenomen op 28/5/2026)

De delegaties vinden in de bijlage de conclusies van de Raad over “Bouwen aan duurzaam en concurrerend toerisme voor de toekomst”, die de Raad tijdens zijn 4178e zitting op 28 mei 2026 heeft aangenomen.

ONTWERPCONCLUSIES VAN DE RAAD OVER**Bouwen aan duurzaam en concurrerend toerisme voor de toekomst**

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

1. GELET OP de artikelen 6 en 195 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie wat betreft het ondersteunen, coördineren en aanvullen door de Unie van het optreden van de lidstaten op het gebied van toerisme, en met inachtneming van de respectieve bevoegdheidsgebieden van de lidstaten en de Unie, alsmede van de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid.
2. HERINNEREND AAN zijn conclusies van 1 december 2022 over de “Europese agenda voor toerisme 2030”¹ (de “agenda”), het transitietraject voor toerisme² en de Verklaring van Palma.
3. IN AANMERKING NEMEND dat duurzaamheid drie dimensies heeft, namelijk een economische, een sociale en een milieudimensie, die een integrerend deel moeten uitmaken van het toerismebeleid.
4. ONDERKENT het aandeel van toerisme in de economie van de EU, dat in 2024 ongeveer 7 % van de bruto toegevoegde waarde bedroeg en tegelijkertijd goed was voor 10 % van de banen en 4,6 miljoen bedrijven³, waarvan 99 % kleine en middelgrote ondernemingen (kmo’s)⁴, alsook de bijdrage van de toeristische sector aan het algemene concurrentievermogen van de Unie, waarbij moet worden opgemerkt dat toerisme in sommige regio’s een structurele pijler van de economie is.

¹ Doc. 15441/22.

² [Transitietraject voor toerisme](#).

³ Verslag over industriële ecosystemen.

⁴ Europese Commissie, DG GROW, [Dashboard met indicatoren voor industriële ecosystemen](#) (2023).

5. ONDERKENT het sectoroverschrijdende karakter van toerisme en het belang van doeltreffend meerlagig bestuur in de Unie, waarbij de Commissie, de lidstaten, en, in voorkomend geval, regionale en lokale autoriteiten, organisaties voor bestemmingsbeheer, de toeristische sector en andere relevante actoren, zoals beroepsverenigingen, worden betrokken om de samenwerking en de uitwisseling van goede praktijken te vergemakkelijken en de coördinatie tussen betrokken beleidsterreinen en sectoren te verbeteren, waarbij wordt voortgebouwd op bestaande kaders en instrumenten en dubbel werk wordt vermeden.
6. IS INGENOMEN MET het verslag van de Commissie aan de Raad over de uitvoering van de agenda van 16 december 2025⁵ (het “verslag”), NEEMT NOTA van de lacunes die volgens het verslag nog steeds in de lidstaten bestaan en van de vijf prioriteitsgebieden die in het verslag worden genoemd, waaronder meerlagig bestuur, en ONDERKENT dat er meer coherente inspanningen nodig zijn om die lacunes op te vullen.
7. BENADRUKT dat het voor de totstandbrenging van een duurzaam, concurrerend en veerkrachtig toeristisch ecosysteem nodig is dat toeristische ondernemingen, met name kmo's, plaatsen van bestemming en andere betrokken actoren de desbetreffende EU-instrumenten kunnen mobiliseren en optimaal kunnen benutten, onder meer door een vereenvoudigde en betere toegang tot beschikbare EU-middelen en -financiering, technische bijstand en advies, alsook gestructureerde capaciteitsopbouw, intercollegiaal leren en de uitwisseling van goede praktijken.
8. ERKENT dat geopolitieke spanningen, economische onzekerheid, scherpere gevolgen van klimaatverandering, overgebruik van en schaarste aan natuurlijke hulpbronnen, onevenwichtig toerisme, snelle technologische ontwikkelingen en aanhoudende personeelstekorten gevolgen hebben voor de sector en de lokale gemeenschappen van toeristische bestemmingen, onder meer in de vorm van verstoringen van de connectiviteit, schommelingen van de vraag en mobiliteitsveranderingen.

⁵ Doc. 17007/25.

9. ONDERSTREEPT dat toerisme een belangrijke motor is voor duurzame groei, werkgelegenheid, sociale cohesie en culturele uitwisseling in de Unie, ook in plattelands-, kust-, bergachtige, ultraperifere en minder bezochte gebieden, en dat bij de ontwikkeling ervan het welzijn van de plaatselijke bevolking en lokale gemeenschappen moet worden gewaarborgd, natuurlijk en cultureel erfgoed in stand moet worden gehouden en moet worden bijdragen tot de doelstellingen van de Unie op het gebied van klimaatneutraliteit, aanpassing aan klimaatverandering, circulaire economie, digitale transformatie, economische duurzaamheid op lange termijn, veerkracht en concurrentievermogen.
10. BENADRUKT hoe belangrijk het is voor het toeristisch ecosysteem dat connectiviteit het hele jaar rond wordt gewaarborgd door een combinatie van verschillende, elkaar aanvullende vervoerswijzen.
11. BENADRUKT dat de duurzaamheid en het concurrentievermogen van het toeristisch ecosysteem van de Unie elkaar versterken en aanvullen doordat op duurzaamheid gerichte investeringen en praktijken en initiatieven op het gebied van productie en consumptie, waaronder hulpbronnefficiëntie, circulariteit, decarbonisatie, natuur- en biodiversiteitsbehoud, waterweerbaarheid en klimaatbestendigheid, uiteindelijk de kosten en risico's kunnen verminderen, voor hogere productiviteit en meer kwaliteit kunnen zorgen, bestemmingen aantrekkelijker kunnen maken, kunnen bijdragen tot de ervaring van inwoners en toeristen en de veerkracht kunnen verbeteren, terwijl een concurrerende toeristische sector essentieel is voor de totstandbrenging en het behoud van de investeringscapaciteit en innovatie die nodig zijn voor de groene en de digitale transitie.
12. HERINNERT ERAAN dat toerisme onlosmakelijk verbonden is met het goed functioneren van de eengemaakte markt en BENADRUKT dat soepel, veilig en betrouwbaar grensoverschrijdend reizen en het voorkomen van ongerechtvaardigde versnippering van waarde- en toeleveringsketens een gelijk speelveld voor actoren in de toeristische sector ondersteunen en zorgen voor een duurzamer en concurrerder toeristisch ecosysteem van de Unie.

13. ONDERSTREEPT, als horizontaal beginsel, hoe belangrijk het is om bestaande administratieve lasten te verlichten en nieuwe onnodige administratieve lasten te voorkomen, en BENADRUKT de overkoepelende doelstelling van de Unie om haar wetgeving te vereenvoudigen teneinde het concurrentievermogen te versterken en te ondersteunen en de processen voor ondernemingen te stroomlijnen, en tegelijkertijd de economische, sociale en milieudoelstellingen veilig te stellen.
14. VERZOEKT de Commissie te waarborgen dat bij de voorbereiding van nieuwe initiatieven wordt gezorgd voor coherentie met bestaande wetgeving, door onnodige overlapping te voorkomen, en dat voorstellen gebaseerd zijn op passende effectbeoordelingen overeenkomstig de beginselen van betere regelgeving, rekening houdend met de specifieke kenmerken en de versnipperde structuur van het toeristisch ecosysteem en de potentiële lasten voor kmo's.

Lokale gemeenschappen en sociale rechtvaardigheid

15. HOUDT REKENING MET de toenemende uitdaging van onevenwichtig toerisme, waaronder zowel “overtourisme” als “ondertourisme” wordt verstaan, dat wordt gekenmerkt door een ruimtelijke en seizoensgebonden concentratie van toeristenstromen en investeringen, waarbij bepaalde bestemmingen onder druk komen te staan en kansen elders onbenut blijven, en ONDERSTREEPT dat meer aandacht moet uitgaan naar perifere, plattelands-, eiland-, bergachtige en afgelegen bestemmingen om het regionale evenwicht te versterken en hun toeristisch potentieel te ontsluiten.
16. BENADRUKT het belang van het cohesiebeleid voor het ondersteunen van een duurzame en evenwichtige ontwikkeling van het toerisme en veerkrachtiger bestemmingen, in overeenstemming met de territoriale strategieën.
17. MOEDIGT de lidstaten ertoe AAN:
 - a) hun begrip van evenwichtig toerisme te verdiepen door:
 - i. systematisch gegevens over ruimtelijke en seizoensgebonden concentratie van toeristenstromen, ontwikkelings- en toerismegerelateerde druk, uitdagingen en de verspreiding van voordelen op bestemmingsniveau te verzamelen, te analyseren en te gebruiken;
 - ii. de gegevens over de correlatie tussen toerisme en de druk op huisvesting, de dynamiek op de arbeidsmarkt, de milieueffecten en de levenskwaliteit van inwoners te verbeteren;

- b) in voorkomend geval, nationaal en regionaal beleid voor evenwichtig toerisme te ontwikkelen en uit te voeren dat:
 - i. een duurzame ruimtelijke en temporele herverdeling van toeristenstromen bevordert, onder meer naar plattelands-, bergachtige, insulaire, afgelegen en ultraperifere gebieden en minder bezochte stedelijke gebieden, en zorgt voor samenwerking tussen alle betrokken actoren;
 - ii. de diversificatie van toeristische producten ondersteunt en de veerkracht van lokale toeristische waarde- en toeleveringsketens verder vergroot;
- c) gemeenschappen nauwer te betrekken en de sociale rechtvaardigheid te vergroten door:
 - i. inwoners, lokale gemeenschappen, micro-ondernemingen en kmo's, werknemers en verenigingen in de toeristische sector op een zinvolle manier te laten bijdragen aan het ontwerp, de uitvoering en de monitoring van toerismestrategieën, waarbij passende methodologische instrumenten, zoals analyses, enquêtes en raadplegingen, worden toegepast;
 - ii. verantwoorde, toegankelijke en inclusieve toerismemodellen te bevorderen, onder meer met een betere toegang voor personen met een handicap, waarbij voordelen eerlijk worden verdeeld, lokale culturen worden geëerbiedigd en negatieve externe effecten voor inwoners worden verminderd;
 - iii. de resultaten van de Eurobarometer en andere vergelijkbare enquêtes te gebruiken om de perceptie van burgers, de maatschappelijke acceptatie van toerisme en de levenskwaliteit op plaatsen van bestemming te monitoren.

18. VERZOEKT de Commissie:

- a) in samenwerking met de lidstaten richtsnoeren te ontwikkelen om onevenwichtig toerisme aan te pakken, voortbouwend op de lopende werkzaamheden van de EU-instellingen, EU-deskundigengroepen en de lidstaten op het gebied van veerkracht en sociale duurzaamheid;
- b) te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om de toegang van inwoners tot sport-, culturele en andere recreatiediensten op plaatsen van bestemming te faciliteren;

- c) op het EU-toerismeplatform en het EU-toerismedashboard statistische gegevens te publiceren die zijn verzameld in het kader van de verordening betreffende statistieken over toerisme, statistische enquêtes en andere innovatieve bronnen, en beste praktijken uit te wisselen om evenwichtig toerisme in kaart te brengen.

Connectiviteit en duurzame mobiliteit

19. ERKENT dat betrouwbare, betaalbare, toegankelijke, regelmatige en het hele jaar rond opererende lucht-, land- en waterverbindingen cruciaal zijn voor een evenwichtige ontwikkeling van het toerisme, de territoriale cohesie en de mobiliteit van burgers, met name voor insulaire lidstaten, insulaire en ultraperifere gebieden – waar de toegankelijkheid en economische activiteit grotendeels afhankelijk zijn van luchtvervoer – en voor plattelands-, bergachtige en afgelegen regio's.
20. BENADRUKT het belang van breed beschikbare duurzame en multimodale mobiliteitsoplossingen en van het verminderen van belemmeringen voor het vrije verkeer, hetgeen zal bijdragen tot het verminderen van de milieueffecten van vervoer en tot een naadloze reiservaring voor toeristen en inwoners, en HERINNERT AAN het belang van de mededeling van de Commissie over het verbinden van Europa via hogesnelheidslijnen⁶ ter bevordering van duurzame en onderling verbonden spoorwegmobiliteit in de hele Unie.
21. BENADRUKT dat toegankelijke vervoerswijzen voor alle passagiers, met inbegrip van personen met een beperkte mobiliteit en personen met een handicap, essentieel zijn voor inclusief toerisme.
22. MOEDIGT de lidstaten ertoe AAN om:
- a) lokale, regionale, nationale en grensoverschrijdende vervoersoplossingen voor evenwichtig toerisme te implementeren waarin duurzame mobiliteits- en infrastructuurmogelijkheden worden geïntegreerd die de toegang tot minder bekende bestemmingen verbeteren en seizoensgebondenheid aanpakken, in synergie met het vervoers- en het connectiviteitsbeleid van de EU en met bijzondere aandacht voor eilanden, plattelands-, bergachtige, ultraperifere en afgelegen gebieden;

⁶ [COM \(2025\) 903 final “Europa verbinden via hogesnelheidslijnen”](#).

- b) duurzame, multimodale en grensoverschrijdende connectiviteitsverbindingen voor toeristen te bevorderen, waaronder treinen, bussen, veerboten en andere vormen van openbaar vervoer, alsook fietsen, met inbegrip van oplossingen voor de laatste kilometer op de plaats van bestemming, ook voor afgelegen plattelandsgebieden;
- c) de ontwikkeling van connectiviteitsgerelateerde infrastructuur (zoals laadinfrastructuur) en diensten die ten goede komen aan zowel lokale gemeenschappen als toeristen te bevorderen, met inbegrip van toegankelijke, interoperabele en, in voorkomend geval, grensoverschrijdende compatibele digitale diensten, ter ondersteuning van naadloos reizen;
- d) gegevens en indicatoren over toeristische-mobiliteitspatronen te verzamelen en te gebruiken voor nationale en regionale benaderingen voor toerismonitoring;
- e) regionale en thematische samenwerkingen aan te gaan om grensoverschrijdend reizen te vergemakkelijken, ook naar buurlanden en derde landen.

23. VERZOEKT de Commissie:

- a) de toerismegerelateerde behoeften van de lidstaten wat betreft connectiviteit en toegankelijkheid, met inbegrip van de structurele onafhankelijkheid van luchtvaartconnectiviteit en de specifieke beperkingen van insulaire lidstaten, insulaire, perifere, ultraperifere en afgelegen gebieden, te integreren in het vervoersbeleid en de vervoersplannen van de EU, teneinde de territoriale cohesie en een evenwichtige bestemmingsontwikkeling te ondersteunen;
- b) naadloos multimodaal reizen tussen plaatsen van bestemming, met inbegrip van informatie en diensten en geïntegreerde ticketoplossingen, te verbeteren, onder meer door inspanningen te leveren op het gebied van interoperabiliteit en normalisatie, en door de toegang tot mobiliteitsdiensten op aanvraag te vergemakkelijken;
- c) de uitwisseling van goede praktijken en de samenwerking tussen lokale, regionale en nationale autoriteiten te vergemakkelijken om de algemene mobiliteitservaring van toeristen op de plaats van bestemming te verbeteren.

Groene transitie en klimaatverandering

24. ERKENT dat het toeristisch ecosysteem in toenemende mate wordt blootgesteld aan klimaatverandering en aantasting van het milieu, wat systeemrisico's met zich meebrengt voor de economische en sociale duurzaamheid, en dat het ecosysteem negatieve gevolgen kan ondervinden van extreme weersomstandigheden, waterstress, biodiversiteitsverlies en verontreiniging.
25. BENADRUKT dat een snellere uitvoering van mitigatie- en adaptatiemaatregelen, het beschermen van biodiversiteit, en het herstellen van natuurlijke ecosystemen, in overeenstemming met de klimaat- en milieudoelstellingen van de Unie, onontbeerlijk zijn om de veerkracht, de aantrekkelijkheid en het concurrentievermogen van plaatsen van bestemming en toeristische ondernemingen op lange termijn te waarborgen, onder meer door meer aandacht te besteden aan een verschuiving naar meer regeneratieve benaderingen van toerisme die de natuur en de plaatsen van bestemming ten goede komen.
26. VERZOEKT de lidstaten:
- a) de groene transitie van het toerisme te versnellen in overeenstemming met de Europese Green Deal, de klimaatdoelstellingen en het beleid inzake de circulaire economie door:
 - i. toeristische ondernemingen aan te moedigen om hulpbronnenefficiënte, koolstofarme en circulaire bedrijfsmodellen toe te passen;
 - ii. het gebruik van geïntegreerde instrumenten en geverifieerde milieubeheersystemen, zoals de EU-milieukeur en EMAS, alsook erkende nationale regelingen, door aanbieders van toeristische diensten en plaatsen van bestemming te bevorderen;
 - b) meer in te zetten op de mitigatie van en aanpassing aan de klimaatverandering in toerismebeleidsmaatregelen die het meest bijdragen tot economische, sociale en ecologische duurzaamheid door:
 - i. toeristenstromen te beheren en toeristische producten en op de natuur gebaseerde oplossingen te bevorderen die klimaatbestendiger zijn;
 - ii. te overwegen zorgen omtrent klimaatverandering te integreren in toerismestrategieën en, in voorkomend geval, in investeringsplannen;

- iii. behoeften op het gebied van de aanpassing van infrastructuur, kust- en maritieme bescherming en vervoer aan te pakken, met name in gebieden die in hoge mate worden blootgesteld aan risico's in verband met klimaatverandering, in overeenstemming met lokale klimaatprognoses.
- c) passende maatregelen in kaart te brengen om de groene transitie van plaatsen van bestemming en ondernemingen op te schalen.

27. VERZOEKT de Commissie:

- a) projecten voor onderzoek en innovatie (O&I) en grootschalige proefprojecten voor circulair en duurzaam toerisme te blijven ondersteunen, met name via de activiteiten ter ondersteuning van maatregelen op klimaat- en milieugebied, zoals het huidige LIFE-programma, en de toepassing van gevalideerde modellen te bevorderen via het Circular Cities and Regions Initiative en andere relevante instrumenten;
- b) de lidstaten en toeristische ondernemingen te ondersteunen bij het verkleinen van hun ecologische voetafdruk, ervoor te zorgen dat het toeristisch ecosysteem wordt meegenomen in het nieuwe geïntegreerde EU-kader voor klimaatbestendigheid en risicobeheer in Europa⁷, en kennis en richtsnoeren te ontwikkelen om bestemmingen en ondernemingen te helpen klimaatverandering aan te pakken;
- c) klimaatprognoses met betrekking tot toerisme op te stellen, met inbegrip van een langetermijnanalyse, en daarbij gebruik te maken van instrumenten zoals de dienst van Copernicus voor klimaatverandering⁸, risico's en kansen te beoordelen en de uitwisseling tussen de lidstaten met vergelijkbare uitdagingen te bevorderen, met name met betrekking tot beleidsmaatregelen voor de mitigatie van en aanpassing aan klimaatverandering;
- d) een lijst van op EU- of nationaal niveau erkende duurzaamheidscertificeringen en -keurmerken op te stellen en deze regelmatig bij te werken.

⁷ Klimaatbestendigheid en risicobeheer in Europa – geïntegreerd kader – klimaatactie.

⁸ [Klimaatverandering, Copernicus](#).

Digitale transformatie, gegevens en innovatie

28. NEEMT ER NOTA VAN dat een robuust Europees kader voor toerismegegevens en integratie van strategische plannen, met inbegrip van een gemeenschappelijk interoperabel data-ecosysteem, richtsnoeren voor artificiële intelligentie, datagestuurd bestemmingsbeheer, geavanceerde gegevensinstrumenten en innovatieve technologische reisdiensten, strategische hefboomen zijn voor het verbeteren van de planning, het concurrentievermogen, de duurzaamheid en de veerkracht van toerisme.
29. MOEDIGT de lidstaten ertoe AAN:
- a) het doeltreffend gebruik van de beschikbare digitale instrumenten door toeristische ondernemingen en overheidsinstanties die verantwoordelijk zijn voor bestemmingsbeheer te bevorderen, in overeenstemming met de doelstellingen van het digitale decennium⁹;
 - b) systematisch hoogwaardige realtimegegevens te verzamelen, in voorkomend geval door gebruik te maken van digitale platformen, met inbegrip van de gegevens die beschikbaar zijn gesteld in het kader van de verordening betreffende gegevens met betrekking tot kortetermijnverhuur, en gegevens over strategische planning, ruimtelijk en seizoensgebonden beheer van toeristenstromen, investeringen en toerisme-gerelateerde voordelen en druk te analyseren en te gebruiken;
 - c) innovatieve en inclusieve toeristische diensten en datagestuurde benaderingen voor bestemmingsbeheer te bevorderen voor betrokken actoren uit zowel de publieke als de particuliere sector, met inachtneming van de grondrechten, privacy en gegevensbescherming.
30. VERZOEKT de Commissie om, in samenwerking met Eurostat en de nationale statistische instanties, de dekking van vergelijkbare statistieken inzake toerisme te herzien en te verbeteren, van basisstatistieken over reizen en overnachtingen tot gegevens over de economische, sociale en milieueffecten van toerisme, door gebruik te maken van digitale technologieën en geavanceerde analyses om de kwaliteit en actualiteit van toerismegegevens te verbeteren, en tegelijkertijd onnodige administratieve lasten te voorkomen.

⁹ [Beleidsprogramma voor het digitale decennium tot 2030](#).

31. VERZOEKT de Commissie om, in samenwerking met de lidstaten:
- a) de uitrol van de gemeenschappelijke Europese dataruimte voor toerisme te versnellen, met inbegrip van:
 - i. de ontwikkeling van normen voor de interoperabiliteit en het beheer van gegevens ter ondersteuning van empirisch onderbouwde plannen, monitoring en vergelijkbaarheid tussen de lidstaten en andere sectorale dataruimten;
 - ii. de verdere ontwikkeling van het EU-toerismedashboard, de consolidatie en bevordering van het EU-toerismeplatform als geïntegreerd ondersteuningsplatform, en de ontwikkeling van geschikte beheermogelijkheden en samenwerkingsmechanismen, zoals een Europees consortium voor digitale infrastructuur;
 - iii. het aanbieden van interoperabele instrumenten uit de Europese dataruimte voor toerisme, technische ondersteuning en stimulansen voor gegevenseigenaren, om te zorgen voor zowel technische als operationele digitale capaciteit van ondernemingen, organisaties voor bestemmingsbeheer, lokale autoriteiten en andere betrokken actoren, en om een kritieke massa van gegevensverstrekkers en -gebruikers in het hele toeristisch ecosysteem te waarborgen.
 - b) een concurrerend en innovatief toeristisch ecosysteem op digitaal gebied te versterken door:
 - i. netwerkvorming tussen starterscentra, acceleratoren en relevante innovatiehubs te bevorderen;
 - ii. een gelijk speelveld mogelijk te maken, onder meer door in voorkomend geval de desbetreffende digitale regels van de EU doeltreffend uit te voeren en tegelijkertijd de afhankelijkheid van niet-EU-reistechnologieoplossingen aan te pakken, onder andere door Europese alternatieven, open normen en gegevensoverdraagbaarheid te bevorderen, alsook de zeggenschap van gebruikers over gegevens;
 - iii. ervoor te zorgen dat kmo's, start-ups, scale-ups en, in voorkomend geval, organisaties voor bestemmingsbeheer en overheidsinstanties toegang hebben tot EU-financiering, cascadefinanciering en adviesdiensten voor digitale investeringen, en grensoverschrijdende synergieën te bevorderen tussen belanghebbenden die actief zijn in de digitalisering.

32. VERZOEKT de Commissie om, in samenwerking met de sector en andere belanghebbenden:
- a) O&I-projecten, testomgevingen en proefprojecten op het gebied van digitale instrumenten en diensten in de toeristische sector te blijven ondersteunen, met inbegrip van projecten die slimme bestemmingen bevorderen, de toegankelijkheid verbeteren, innovatie ondersteunen en de veerkracht vergroten;
 - b) een door de sector geleid initiatief te ondersteunen om richtsnoeren te ontwikkelen voor een verantwoord en deskundig gebruik van AI in de toeristische sector, in overeenstemming met de AI-toepassingsstrategie¹⁰ en de wetgeving en de strategieën van de EU, rekening houdend met de betrokken bestaande werkstromen.

Vaardigheden en hoogwaardige werkgelegenheid

33. BENADRUKT dat hoogwaardige werkgelegenheid, adequate arbeidsomstandigheden en de ontwikkeling van vaardigheden, in overeenstemming met de Europese Onderwijsruimte¹¹, de vaardigheidsunie¹² en de routekaart voor hoogwaardige banen¹³, onder meer via het “Europees pact voor vaardigheden”-initiatief en nationale en regionale partnerschappen voor vaardigheden, van essentieel belang zijn voor het concurrentievermogen en de veerkracht van de toeristische sector op lange termijn; ZIET IN dat het bovenstaande cruciaal is om structurele tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden aan te pakken, onder meer in de context van demografische veranderingen, en om de seizoensgebonden en ruimtelijke werkgelegenheidspatronen te analyseren, en met name relevant is voor de horeca en toeristische diensten, en om loopbanen in het toerisme aantrekkelijker te maken en het behoud van werknemers te bevorderen.
34. MOEDIGT de lidstaten ertoe AAN, in overeenstemming met hun bevoegdheden:
- a) een leven lang leren voor, en bij- en omscholing van, werknemers en werkzoekenden in de toeristische sector te bevorderen, met bijzondere aandacht voor groene, digitale, ondernemers-, sociale en interculturele vaardigheden, en te zorgen voor meer zichtbaarheid en bereik om de impact ervan en de deelname eraan te maximaliseren;

¹⁰ [AI-toepassingsstrategie.](#)

¹¹ [Europese Onderwijsruimte.](#)

¹² COM (2025) 90 final.

¹³ COM (2025) 944 final.

- b) nationale en regionale partnerschappen voor vaardigheden in toeristische regio's uit te bereiden en de rol van organisaties voor bestemmingsbeheer, regionale en lokale overheden en andere betrokken actoren als multiplicatoren van vaardigheden te versterken;
- c) de nationale en regionale instrumenten voor informatie over vaardigheden en prognoses van vaardigheidsbehoeften te versterken, onder meer door relevante gegevens over werkgelegenheid en vaardigheid te leveren aan de Europese dataruimte voor toerisme;
- d) goede praktijken uit te wisselen op het gebied van beheer van seizoensgebonden toerisme, loopbaantrajecten en het behoud van werknemers, door de beschikbaarheid van vergelijkbare informatie over de behoeften aan vaardigheden en arbeidskrachten en de kwaliteit van banen te verbeteren.

35. VERZOEKT de Commissie:

- a) haar werkzaamheden met betrekking tot het "Europees pact voor vaardigheden"-initiatief voort te zetten, met inbegrip van het grootschalig partnerschap voor vaardigheden voor de toeristische sector en andere gerelateerde programma's voor bij- en omscholing;
- b) de ontwikkeling van vergelijkbare, op EU-niveau ontwikkelde, geavanceerde geïntegreerde instrumenten voor informatie over vaardigheden en prognoses voor vaardigheidsbehoeften voor de toeristische sector te ondersteunen, onder meer door middel van coördinatie, methodologische richtsnoeren en een doeltreffend gebruik van de Europese dataruimte voor toerisme;
- c) steun blijven te blijven verlenen aan toerismegerelateerde projecten in het kader van EU-programma's en andere instrumenten ter ondersteuning van vaardigheden en arbeidsmobiliteit in het toerisme;
- d) in samenwerking met de lidstaten het gebruik van het Europees netwerk van diensten voor arbeidsvoorziening (Eures) verder te onderzoeken en te bevorderen om de EU-brede matchingdiensten te verbeteren, onder meer om de seizoensgebonden vraag en de arbeidsparticipatiekloven aan te pakken.

Veerkracht, adaptief beheer en crisisparaatheid

36. BENADRUKT dat de crisisparaatheid en -respons in het hele toeristisch ecosysteem, onverminderd de bestaande instrumenten, moet worden versterkt door:
- a) gestructureerde systemen voor risicobeoordeling en -preventie, noodplanning en vroegtijdige waarschuwing op lokaal, regionaal, nationaal en EU-niveau te ontwikkelen, voortbouwend op bestaande EU-projecten¹⁴;

¹⁴ Crisisbeheersing en governance in de toeristische sector (Crisis Management and Governance in Tourism) – Uitvoerend Agentschap Europese Innovatieraad en het mkb (Eisma).

- b) de crisiscommunicatie te verbeteren, met inbegrip van toegankelijke informatie in meerdere talen en formaten, rekening houdend met de behoeften van kwetsbare reizigers;
- c) crisisbeheersing, aanpassing aan klimaatverandering, veilige en beveiligde reisoverwegingen en rampenrisicovermindering te integreren in toerismestrategieën en kaders voor slimme bestemmingen.

37. MOEDIGT adaptief beheer van toerisme aan door:

- a) gebruik te maken van realtimegegevens en monitoringssystemen om toeristen- en dagtoeristenstromen te beheren en maatregelen op gerichte en evenredige wijze aan te passen;
- b) de diversificatie van toeristische producten zoals langzaam toerisme en natuurtoerisme, cultureel toerisme, zakenreizen en bijeenkomsten, motivatiereizen, conferenties en tentoonstellingen, een sterkere marktsegmentatie en een verlenging van het toeristenseizoen te bevorderen om de kwetsbaarheid voor en blootstelling aan schokken en onevenwichtig toerisme te verminderen;
- c) sectoroverschrijdende samenwerking met andere beleidsterreinen, zoals vervoer, milieu, cultuur, digitalisering en gezondheid, te bevorderen om onzekerheid en externe schokken te beheersen.

38. VERZOEKT de Commissie om, in nauwe samenwerking met de lidstaten:

- a) plaatsen van bestemming, en met name organisaties voor bestemmingsbeheer, te ondersteunen bij het vergroten van veerkracht en sociale duurzaamheid, onder meer door middel van door de EU gefinancierde projecten en initiatieven die reproduceerbare beste praktijken opleveren, met bijzondere aandacht voor lokale gemeenschappen en het milieu;
- b) ervoor te zorgen dat crisisparaatheid, risicopreventie en aanpassing aan klimaatverandering meer aandacht en steun krijgen;
- c) een betere coördinatie tussen de lidstaten onderling en met belanghebbenden te faciliteren om de paraatheid en respons te verbeteren, onder meer, in voorkomend geval, door middel van ad-hoccoördinatieregelingen, rekening houdend met specifieke kenmerken van het toeristisch ecosysteem.
- d) indien nodig maatregelen te nemen en voorstellen te doen om de negatieve gevolgen van crises die aanzienlijke gevolgen hebben voor het Europese toeristisch ecosysteem, te verzachten.

Meerlagig bestuur

39. ERKENT het belang van een sterk bestuur op meerdere niveaus en met meerdere belanghebbenden, waarbij alle relevante bedrijfsterreinen en belanghebbenden zoals organisaties voor bestemmingsbeheer, verenigingen, lokale gemeenschappen, ondernemingen en andere relevante actoren worden betrokken.
40. ONDERSTREEPT het belang van samenwerking, in voorkomend geval, met internationale partners en organisaties, om de samenhang, de veerkracht en het mondiale concurrentievermogen van het Europese toeristisch ecosysteem te vergroten.
41. BEVESTIGT dat moet worden bekeken hoe het bestuur op het gebied van crisisparaatheid en klimaatadaptatie en -veerkracht verder kan worden versterkt, waarbij dubbel werk moet worden vermeden door de bestaande bestuurskaders te consolideren en op elkaar af te stemmen, met inbegrip van, in voorkomend geval, de kaders voor de ondersteuning van de monitoring van en verslaglegging over de vooruitgang bij de verwezenlijking van de desbetreffende doelstellingen van de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling.
42. BENADRUKT dat duidelijker moet worden gemaakt wat Europa te bieden heeft, te weten vele bestemmingen in één, en dat Europa daartoe beter moet worden gepositioneerd als veilige, duurzame en inclusieve reisbestemming, dat moet worden erkend dat veiligheid en beveiliging essentieel zijn om het vertrouwen van toeristen te winnen, met volledige inachtneming van de autonomie van nationale en regionale merken, en dat moet worden gezorgd voor een billijke zichtbaarheid van uiteenlopende plaatsen van bestemming.
43. MOEDIGT de lidstaten ertoe AAN:
- a) de coördinatie te versterken tussen toerisme en aanverwante beleidsterreinen, zoals vervoer, milieu, regionale ontwikkeling, digitalisering, innovatie, vaardigheden, onderwijs, arbeidsmarkt, cultuur en sport, door in desbetreffende beleidsinitiatieven ook toerisme mee te wegen;

- b) de transnationale dimensie van toerisme te versterken door middel van grensoverschrijdende, thematische of regionale samenwerking, met inbegrip van de ontwikkeling van clusters, en, in voorkomend geval, benaderingen te coördineren in relevante internationale fora voor toerisme;
- c) de gestructureerde dialoog tussen nationale, regionale en lokale autoriteiten, organisaties voor bestemmingsbeheer en andere betrokken actoren te versterken om de gegevensverzameling, indicatoren, met inbegrip van, in voorkomend geval, op SDG's afgestemde kaders met indicatoren en rapportage-instrumenten, de afstemming van strategieën en de uitvoering van beleid inzake duurzaam toerisme te verbeteren.

44. VERZOEKT de Commissie:

- a) sectoroverschrijdende samenwerking bij andere relevante EU-beleidsterreinen, zoals vervoer, cohesie- en regionaal beleid, milieu, huisvesting, consumentenbescherming, cultuur en sport, te bevorderen door toerisme mee te wegen in andere toepasselijke beleidsinitiatieven, procedures te stroomlijnen en een samenhangend beleidsklimaat tot stand te brengen dat bevorderlijk is voor investeringen en gunstig is voor het toerisme;
- b) de internationale dimensie van het toeristisch ecosysteem van de EU te versterken, als onderdeel van het externe optreden en de economische diplomatie van de Unie, onder meer door:
 - i. samenwerking en gestructureerde uitwisselingen met partnerlanden en -regio's die van belang zijn voor het toerisme en de connectiviteit te verbeteren;
 - ii. in voorkomend geval deel te nemen aan internationale organisaties en fora en hun analytische en normbepalende werkzaamheden, waaronder de VN, de Wereldorganisatie voor Toerisme, de OESO en G7/G20-fora;
 - iii. internationale samenwerking op het gebied van de uitwisseling van goede praktijken en de vergelijkbaarheid van toerismegegevens en -indicatoren te ondersteunen, in voorkomend geval in coördinatie met de lidstaten.
- c) in het EU-toerismeplatform een gebruikersvriendelijk éénloketsysteem te integreren om beschikbare informatie voor het toeristisch ecosysteem, alsook relevante steun- en financieringsmogelijkheden beschikbaar te stellen;

- d) EU-narratieven en -outreach voor toerisme te bevorderen die samenhangend zijn en een aanvulling vormen op de nationale en regionale autonomie en diversiteit inzake merknamen, alsook promotiebevoegdheden, door:
- i. in nauwe samenwerking met de lidstaten, het narratief en de merknaam van “Bestemming Europa” te moderniseren, waarbij wordt gewaarborgd dat insulaire, ultraperifere en minder bezochte gebieden volledig worden betrokken;
 - ii. de toeristische narratieven, de duurzaamheidsdoelstellingen en de bredere beleidsprioriteiten van de EU beter op elkaar af te stemmen.

Toezicht en follow-up

45. VERZOEKT de Commissie om, in nauwe samenwerking met de lidstaten en belanghebbenden, de uitvoering van deze conclusies, die voortbouwen op de conclusies van de Raad over de Europese agenda voor toerisme 2030, te ondersteunen en op te volgen.
46. VERZOEKT de Commissie een en ander te monitoren en elke drie jaar na de aanneming van deze conclusies aan de Raad een geconsolideerd verslag voor te leggen over de uitvoering ervan en over de desbetreffende acties in de bijlage bij de conclusies van de Raad over de Europese agenda voor toerisme 2030.
47. VERZOEKT de Commissie bij de voorbereiding van de komende EU-strategie voor duurzaam toerisme terdege rekening te houden met deze conclusies en met de daarin vastgestelde prioriteiten en acties.
48. VERZOEKT de belanghebbenden in de toeristische sector, in samenwerking met de Commissie en de lidstaten, bij te dragen tot de uitvoering van deze conclusies, het bewustzijn erover bij hun partners en klanten te vergroten en hierbij hun deskundigheid en ervaring te delen, alsook de opgedane kennis en resultaten te verspreiden.